

ВІДГУК

опонента Горбаль Наталії Ігорівни

кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка»
на кваліфікаційну роботу **Рівіліса Ігоря** на тему
«Глобальне управління відходами та корпоративна соціальна відповідальність»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
073 «Менеджмент»

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Питання глобального управління відходами в контексті корпоративної соціальної відповідальності є надзвичайно актуальним, адже цінності суспільства трансформуються, що призводить до формування відповідального бізнесу, який орієнтується на сталий розвиток суспільства. Через корпоративну соціальну відповідальність відбувається певний внесок бізнесу у досягнення цілей сталого розвитку, який передбачає збалансування економічних, екологічних та соціальних цілей суспільства, їх взаємовигідну інтеграцію, що гарантує формування ефективного підходу до управління міжнародними компаніями.

З огляду на це, кваліфікаційна робота Ігоря Рівіліса, метою якої є наукове обґрунтування теоретичних засад управління відходами та формування соціальної корпоративної відповідальності в контексті розробки прикладної моделі реалізації екологічних й стратегічних пріоритетів бізнесу є актуальною та своєчасною.

Подана до захисту дисертація є складовою наукових досліджень Західноукраїнського національного університету, зокрема: фундаментального наукового дослідження на тему «Національна концепція екобезпеки суспільства та інклюзії циркулярної економіки в умовах пандемії» (номер державної реєстрації 0121U109485); фундаментального наукового дослідження на тему «Концепція відновлення та зеленої реконструкції України» (номер державної реєстрації 0124U000003); реалізації міжнародного проекту (Erasmus+ Jean Monnet Module) на тему «Європейська інклюзивна циркулярна економіка: пост-воєнний та пост-пандемічний модуль для України» (реєстраційний номер 101085640); госпдоговірного наукового дослідження на тему «Трансформація бізнесу в умовах

сталого розвитку глобальної економіки» (договір № МЕВ-33-2023 від 10.05.2023); госпдоговірного наукового дослідження на тему «Формування екологічного бренду компанії на зовнішніх ринках» (Договір № МЕВ-37-2024 від 25.04.2024).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація має логічно побудовану структуру, містить чітко визначені мету та завдання й методологічно обґрунтовані підходи щодо шляхів їх реалізації. До того ж, в кваліфікаційній роботі містяться пропозиції щодо удосконалення глобального управління відходами на основі розвитку корпоративної соціальної відповідальності.

В дисертації використано різноманітні загальнонаукові і спеціальні методи дослідження, зокрема метод теоретичного узагальнення, метод діалектичного пізнання, методи аналогій та порівняльного аналізу, методи індукції та дедукції, методи аналізу, синтезу та обробки даних, метод моніторингу, метод візуалізації даних, основних положень та результатів дослідження. Використані методи дали змогу досягнути поставлених завдань дослідження.

Усі висновки дисертації є логічно обґрунтованими, підтвердженими проведеним аналізом корпоративної соціальної відповідальності та глобального управління відходами в контексті сучасних викликів міжнародного бізнесу.

Основні теоретичні та прикладні положення дисертації Ігоря Рівіліса були успішно апробовані на вітчизняних та міжнародних конференціях та опубліковані у вітчизняних та міжнародних виданнях.

Вищевикладене дає змогу дійти позитивного висновку щодо наукового рівня, достовірності поданого матеріалу, теоретичних обґрунтувань та аргументацій, винесених на захист положень, практичного значення висновків і рекомендацій, що впливають із дисертації Ігоря Рівіліса.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота написана діловою англійською мовою, містить анотації українською та англійською мовами, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження управління відходами та корпоративної соціальної відповідальності» здобувачем розглянуто генезис теоретичних підходів до дослідження концепції управління відходами, обґрунтовано теорії корпоративної соціальної відповідальності та поняття екологічного менеджменту в управлінні відходами. Адаптовано піраміду корпоративної соціальної відповідальності Керролла до сучасних

інфраструктурних умов соціальної відповідальності компанії щодо її взаємодії в глобальному вимірі. Охарактеризовано основні властивості та характеристики теорій КСВ, зазначено, що фірма має моральний обов'язок досягати соціальних та екологічних цілей на додаток до фінансової вигоди. Досліджено, що створення комплексної системи управління екологічною безпекою дозволяє підприємствам використовувати синергетичні переваги всіх її компонентів, таким чином оптимізуючи використання життєво важливих матеріалів і організаційних ресурсів.

У другому розділі «Дослідження глобального управління відходами та корпоративної соціальної відповідальності» здобувачем проаналізовано поведження з відходами в системі циркулярної трансформації, здійснено оцінку особливостей корпоративної соціальної відповідальності в умовах нестабільності, проаналізовано рівень викидів в умовах глобальної транснаціоналізації. Окреслено рівні циркулярності, розроблено варіанти співпраці муніципалітетів у сфері збору відходів та концепцію переходу від лінійного управління відходами до концепції циркулярного управління ресурсами. Обґрунтовано, що виконанню корпоративної відповідальності у сфері поведження з відходами часто перешкоджають регуляторні бар'єри та відсутність стандартизованих методів управління відходами. Доведено, що споживачі все більше усвідомлюють екологічні наслідки своїх рішень про покупку та активно шукають компанії, які надають пріоритет екологічним методам утилізації відходів.

У третьому розділі «Перспективи розвитку системи управління відходами та підвищення рівня корпоративної соціальної відповідальності» здобувачем окреслено ключові напрямки вдосконалення системи управління відходами, визначено шляхи реалізації стратегії управління корпоративною соціальною відповідальністю та розроблено модель управління відходами в системі корпоративної соціальної відповідальності. Встановлено, що у сучасному бізнес-ландшафті надійна система управління відходами стає все більш важливою, адже із зростанням населення світу та попиту на продукти й послуги, підприємства утворюють більшу кількість небезпечних та безпечних відходів. Обґрунтовано, що впровадження стратегії корпоративної соціальної відповідальності в діяльність організації може бути більш ефективним із використанням штучного інтелекту. Аргументовано, що успішне впровадження екологічно відповідальних практик транснаціональними компаніями веде до підвищення стійкості бізнесу шляхом

покращення відносин із зацікавленими сторонами, зменшення екологічних ризиків і підвищення конкурентоспроможності продукції.

Структурна побудова кваліфікаційної роботи Ігоря Рівіліса відповідає кваліфікаційним ознакам, стиль викладення та подача матеріалу дослідження є логічними, послідовними та зв'язаними єдиною цільовою спрямованістю. Кваліфікаційна робота містить достатню кількість таблиць, схем, рисунків, графіків, які подаються безпосередньо в основній частині дисертації і виносяться в додатки. Мова кваліфікаційної роботи лаконічна, коректна та зрозуміла. За структурою та оформленням робота відповідає сучасним вимогам до оформлення дисертацій, які затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

Сукупність наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у кваліфікаційній роботі, та їх практичне значення дають змогу зробити висновок про завершеність, цілісність і структурованість дисертації Ігоря Рівіліса.

Оцінка наукової новизни положень і отриманих результатів кваліфікаційної роботи. До результатів, що одержали обґрунтування у дисертаційній роботі, мають теоретичне та практичне значення та визначають наукову новизну дисертації варто віднести такі основні:

— розроблено модель управління відходами в системі корпоративної соціальної відповідальності, яка базується на способах реалізації екологічного менеджменту та напрямках корпоративної соціальної відповідальності. Ця модель включає інструменти вдосконалення системи управління відходами та враховує підходи до процесу розвитку КСВ як стратегії управління, що дає можливість визначити складові стратегії реалізації корпоративної соціальної відповідальності та напрями КСВ в умовах кризи (ст. 134).

— удосконалено концепцію екологічного менеджменту в системі управління відходами шляхом аналізу системи екологічного менеджменту; обґрунтування переваг впровадження екологічного менеджменту; розробку інструментів екологічного менеджменту (ст. 42-48).

— удосконалено термінологію, зокрема, обґрунтовано поняття відходів та деталізовано сутнісні характеристики управління відходами; введено термін «ієрархія відходів» з обґрунтуванням варіантів, які ранжуються в порядку переваги для мінімізації відходів (ст. 19-23).

— удосконалено оцінку особливостей корпоративної соціальної відповідальності в умовах нестабільності шляхом виокремлення підходів та етапів

соціальної відповідальності бізнесу; окреслено проблеми та загрози корпоративної соціальної відповідальності (ст. 36-37).

— знайшли подальшого розвитку основні властивості та характеристики теорій КСВ, зумовлені ключовими компонентами, такими як сила теорії; переваги застосування теорії та виклики у застосуванні теорії; а також характеристики типів корпоративної соціальної відповідальності шляхом виокремлення зовнішнього та внутрішнього фокусу КСВ; теоретична ідентифікація теорій корпоративної соціальної відповідальності шляхом класифікації еволюції теорій КСВ за трьома основними етапам (ст. 37-39).

— набув подальшого розвитку аналіз управління відходами в системі циркулярної трансформації та аналіз рівня викидів в умовах глобальної транснаціоналізації, що дозволили окреслити рівні циркулярності, розробити варіанти співпраці муніципалітетів у сфері збору відходів та концепцію переходу від лінійного управління відходами до концепції циркулярного управління ресурсами (ст. 61-66).

Значення результатів виконаного дослідження для науки і практики.

Теоретичне значення роботи полягає у вирішенні наукової проблеми та розробці пропозицій з покращення управління відходами на основі корпоративної соціальної відповідальності.

Практичне значення одержаних результатів кваліфікаційної роботи Ігоря Рівіліса полягає в тому, що основні теоретичні положення дослідження ключових напрямів удосконалення системи управління відходами та шляхів реалізації стратегії управління корпоративною соціальною відповідальністю можуть бути використані в практичній діяльності суб'єктів господарювання та в подальших наукових розробках.

Представлені результати дослідження, доведені до рівня практичних напрацювань та рекомендацій, підтверджені довідкою про впровадження, наданою Західноукраїнським національним університетом (довідка № 21/69.2024 від 28.06.2024 р.).

Повнота висвітлення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення кваліфікаційної роботи, що мають наукову новизну, в повній мірі та аргументовано розкрито в опублікованих працях. За основними результатами дисертації опубліковано 11 наукових праць, із яких 3 статті були опубліковані в міжнародних наукометричних базах даних Scopus, 3

статті – в українських наукових фахових виданнях, 1 стаття – в науковому іноземному періодичному виданні. Крім цього, 4 статті – у інших виданнях апробаційного характеру. Опубліковані наукові праці Ігоря Рівіліса, які зараховані за темою дисертації, відповідають вимогам чинного порядку присудження ступеня доктора філософії. Кількість та обсяг друківаних праць дають авторові право для публічного захисту дисертації.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Наукові результати дисертації отримано автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано тільки ті ідеї і положення, які отримані автором особисто. Порушень академічної доброчесності у кваліфікаційній роботі Рівіліса Ігоря не виявлено. Дисертація містить посилання на відповідні джерела інформації, надана достовірна інформація про використані методи та результати проведеного дослідження, дотримані норми законодавства про авторське право та суміжні права. Все це дозволяє зробити висновок про дотримання автором дисертаційного дослідження вимог і правил академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. Автор проаналізував рівень викидів в умовах глобальної транснаціоналізації, сфокусувавши об'єкт свого дослідження на країнах ЄС. Проте проведений аналіз був би більш інформативним, якби в дослідженні більше уваги було приділено проблемам викидів в Україні, зокрема в період війни.

2. В роботі показано, що неформальний сектор відіграє вирішальну роль в управлінні відходами громад, проте варто було б уточнити потенційні напрямки його урядової підтримки.

3. Автор зауважив, що регіональні відмінності в правилах та стандартах створюють складнощі для компаній, які прагнуть підтримувати відповідальність і послідовність у своїй діяльності. Варто було б більш детально охарактеризувати означені регіональні відмінності.

4. В роботі зауважено, що підприємства можуть інтегрувати різні стратегії управління відходами, щоб створити найбільш ефективну систему управління відходами. Доцільно було б деталізувати сутність такої системи управління.

5. В роботі зауважено, що розробка моделі поведінки з відходами в системі корпоративної соціальної відповідальності допомагає компаніям ефективно та відповідально досягати своїх цілей. Варто було б більш детально зупинитись на

характеристиці цих цілей у розділі, що описує теоретико-методологічні засади дослідження корпоративної соціальної відповідальності.

Наведені зауваження і дискусійні моменти вказують на деякі суперечливі аспекти дослідження. Проте загалом вони засвідчують актуальність, складність і багатогранність обраної теми, її практичну значущість та суттєво не впливають на якісні характеристики дисертаційної роботи.

Загальний висновок і оцінка дисертації.

Дисертація Ігоря Рівіліса на тему «Глобальне управління відходами та корпоративна соціальна відповідальність» є завершеним науковим дослідженням, результатом якого є формування науково-обґрунтованих пропозицій з розвитку теорії, методики та організації глобального управління відходами на засадах корпоративної соціальної відповідальності.

За своїм змістом та фаховим спрямуванням кваліфікаційна робота відповідає спеціальності 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», а за якістю та рівнем теоретичних і практичних розробок – рівню дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

В цілому, дисертація Ігоря Рівіліса на тему «Глобальне управління відходами та корпоративна соціальна відповідальність» за змістом, рівнем наукової новизни, обґрунтованістю наукових положень та рекомендацій відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Ігор Рівіліс, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності Національного
університету «Львівська політехніка»

Підпис к.е.н, доц. Наталії Горбаль засвідчую

Вчений секретар Національного університету
«Львівська політехніка»

Наталія ГОРБАЛЬ

Роман БРИЛИНСЬКИЙ

